

Гавришук Т. Б.

Аспірант Міжрегіональної академії управління персоналом.

АНАЛІЗ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Здійснено аналіз експортно-імпоротної діяльності підприємств легкої промисловості України, розкрито основні проблеми експортно-імпортного потенціалу та запропоновано шляхи їх вирішення.

Постановка проблеми та її актуальність.

В наш час експортно-імпортні операції стають однією з основ товарного обігу в Україні. З'явилися реальні перспективи створення дійсно відкритої економіки, її ефективної інтеграції у світове господарство. Активне використання зовнішньоекономічного фактора сприяє подоланню негативних процесів в економіці і подальшому розвитку ринкових відносин.

Розвиток зовнішньої торгівлі, зокрема нарощування експорту країни на світовому ринку, збільшення або, принаймні, збереження його питомої ваги у світовій торгівлі є надзвичайно важливим чинником функціонування національної економіки будь-якої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній економічній літературі питання експортно-імпоротної діяльності підприємств легкої промисловості у працях О. І. Волкова, О. І. Лабурцевої, А. П. Гречан, І. О. Тарасенко, Т. А. Стовпа, О. В. Царенко та ін. Проте проблема організації аналізу експорно - імпоротної діяльності підприємств потребує детальнішої уваги.

Мета статті полягає у здійсненні аналізу експортно-імпоротної діяльності підприємств легкої промисловості.

Викладення основного матеріалу.

Результати аналізу товарних ресурсів легкої промисловості свідчать про переважання імпорту у їх формуванні, який хоч і зменшився за часткою (з 39.1 % у 2000 р. до 28.7 % у 2008 р.), але за номінальним обсягом зріс майже у три рази (табл. 1) [5, ст.7].

Звертає на себе увагу негативна тенденція щодо зменшення запасів матеріальних оборотних коштів, що порушує нормальний процес функціонування підприємств. Динаміка частки експорту у структурі товарних ресурсів має спадний характер, оскільки на неї впливає зростання частки кінцевого споживання. Однак, незважаючи на однаковий вектор зміни часток імпорту й експорту, їх різна вагомість у структурі формування відповідно ресурсів та їх використання, свідчить про переважання ролі імпорту в цьому процесі.

В зовнішній торгівлі України спостерігається протилежна динаміка потоків товарів легкої промисловості: у загальному обсязі експорту її частка зменшується з 4.6 % у 2000 р. до 2.6 % у 2009 р., у загальному обсязі імпорту, навпаки, зростає відповідно з 3.1 до 4.0 % [5, ст.7].

Таблиця 1

Використання ресурсів у легкій промисловості у 2000–2009 рр. *

Показники	2000		2005		2006	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
Ресурси						
Валовий випуск	8384	60.9	18166	64.1	24629	71.5
Імпорт	5376	39.1	10194	35.9	9829	28.5
Використання ресурсів						
Проміжне споживання	5359	38.9	7922	27.9	16943	39.0
Кінцеві споживчі витрати	5284	38.4	14489	51.1	20349	46.9
Зміна запасів матеріальних оборотних коштів	-689	-5.0	-1422	-5.0	1450	-3.3
Експорт	3806	27.7	7371	26.0	7559	17.4

Показники	2007		2008		2009	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
Ресурси						
Валовий випуск	30327	66.0	37311	70.6	37783	71.3
Імпорт	15642	34.0	15517	29.4	15174	28.7
Використання ресурсів						
Проміжне споживання	20116	28.8	7972	15.1	24891	35.3
Кінцеві споживчі витрати	25226	36.2	35913	68.0	35481	50.3
Зміна запасів матеріальних оборотних коштів	-1504	-2.2	-1972	-3.7	-1275	-1.8
Експорт	25922	37.2	10915	20.7	11385	16.2

Джерело[5].

Сальдо торгівлі товарами галузі додатне у 2000–2004 рр., з 2005 р. стало від’ємним і у подальшому зростало, набувши у 2008 р. максимального значення 1.3 млрд доларів США. Це відбулося за рахунок зростання обсягів імпорту на 1 млрд доларів США, або на 53.5 % при практично незмінній вартості експорту. У 2009 р., вже за умов кризи, імпорт скоротився на 1 млрд доларів США, експорт – на 0.5 млрд доларів США, що зумовило зменшення від’ємного сальдо у 2 рази. У 2010 р., за попередніми даними, імпорт знову на 1.5 млрд доларів США перевищив експорт. Таким чином, основним чинником формування від’ємного сальдо зовнішньої торгівлі товарами легкої промисловості є випереджаюче зростання імпорту. За період 2000–2010 рр. експорт у вартісному вимірі зріс на 59 %, імпорт – у 5.9 рази (табл. 2) [5, ст.9].

Таблиця 2

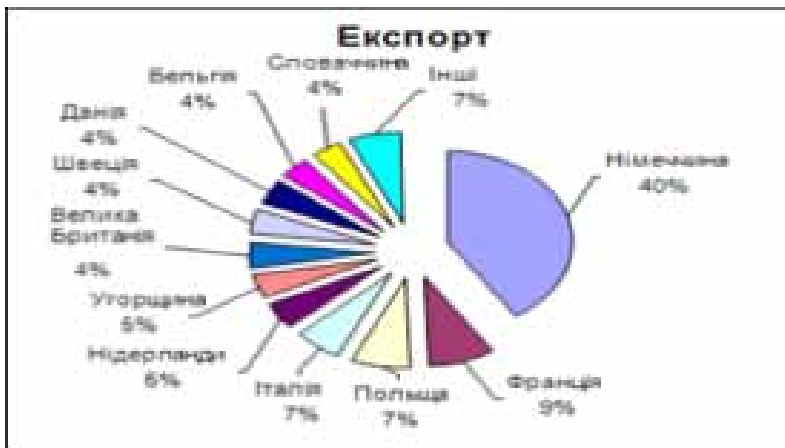
Експорт та імпорт легкої промисловості України

у 2000–2010 рр., млн доларів США *

Показники	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010 / 2000,%
Експорт	670.2	1162.0	1338.7	1534.7	1522.2	1035.6	1068.6	159.4
Імпорт	438.5	1459.5	1758.4	1862.8	2827.6	2571.0	2571.0	586.3
Сальдо	231.7	-297.5	-419.7	-330.3	-1340.6	-792.0	-1502.4	-

Джерело[5].

Якщо розглядати текстильну промисловість, то можна сказати, що із загального числа підприємств текстильної промисловості понад 140 здійснюють зовнішньоекономічну діяльність: експортують свою продукцію до країн Європи і СНД – в основному чоловічий та жіночий верхній одяг, костюми, блузки, сорочки, а також одяг промислового призначення, нижню білизну, рукавиці, рукавички [2]. Структура експорту швейної галузі представлена на рис.1.

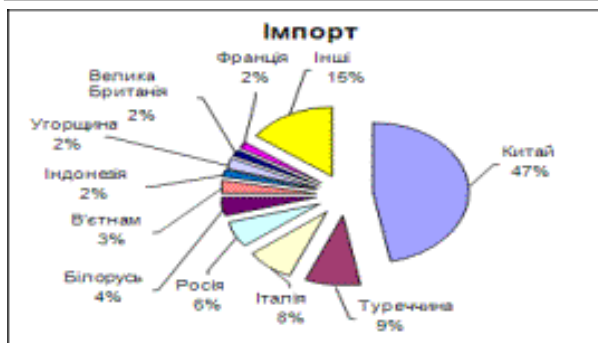

Рис.1. Експорт та імпорт швейної продукції в грошовому вираженні за 2011р.

Найбільші поставки українського текстилю здійснювалися до Німеччини – 40%, до Франції – 9%, Польщі та Італії – по 7%, Нідерландів та Угорщини – 5%. У 2011 р. найбільше було експортовано костюмів і спідниць жіночих, костюмів і штанів чоловічих, пальт і курток жіночих. Всього за 2011 р. текстильної продукції було експортовано на суму 561,8 млн USD [2].

Експортно-імпортна ситуація в трикотажній промисловості трохи відрізняється від швейної (рис. 2) [2].

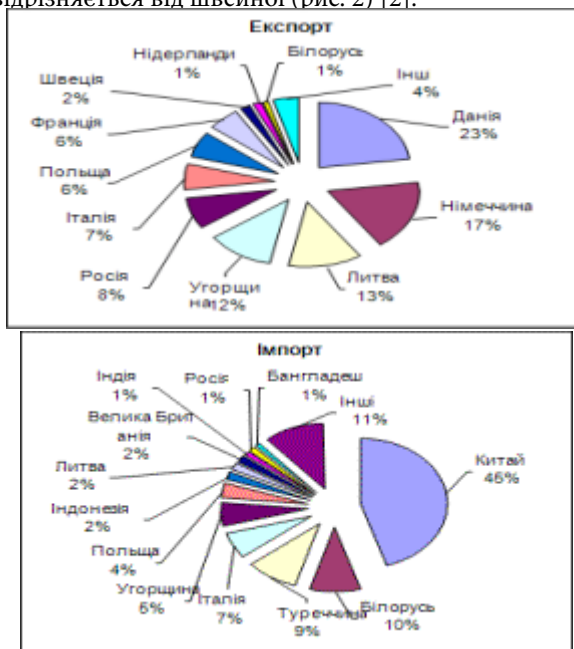

Рис. 2. Експорт та імпорт трикотажних виробів в грошовому вираженні за 2011 р.

Найбільша кількість швейних виробів (в грошовому вираженні) в 2011 р. поставлялася до Данії (23%), оскільки саме з цією країною укладено найбільше договорів, що регламентують роботу за давальницькою схемою. Близько 17% виробів поставлялось до Німеччини, 13% – Литви, 12% – Угорщини, 8% – Росії, 7% – Італії, по 6% до Польщі і Франції. Найбільше було експортовано тенісок, майок та іншої натільної білизни; светрів і пуловерів; костюмів і спідниць жіночих; сорочок і жіночих блузок. Всього за 2011 р. було експортовано товарів швейної промисловості на суму близько 133,3 млн USD [2].

За різними оцінками, ринок взуття в Україні становить 100-170 млн пар, його приріст – 10-12% на рік. Тоді як в Західній Європі припадає 6-8 пар взуття на душу населення, у нас цей показник становить всього 2,7 пари. Експорт взуттєвої промисловості сьогодні зумовлений в основному схемами роботи з давальницькими матеріалами або на замовлення. Так, найбільші обсяги продукції галузі були експортовані до Італії – близько 32%, Польщі – 20%, Росії – 16%, Угорщини – 8%, Німеччини – 6%, Білорусі і Румунії – по 4% (рис 3) [2].

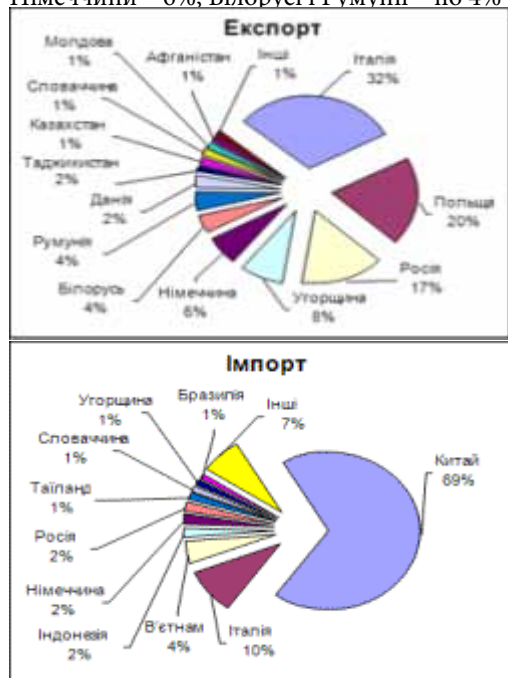

Рис. 3 Експорт та імпорт взуттєвої промисловості в грошовому вираженні за 2011 р.

В 2011 р. найбільше експортували частин взуття, шкіряного взуття, взуття із гуми і пластмаси. Загальна сума експорту за 2011р. склала 143,5 млн USD. Значну частку на українському ринку взуття займає імпорт, який у більшості випадків базується на поставках із Китаю, що склали в 2011 р. близько 69% загального імпорту взуттєвої продукції [2].

Експортний потенціал галузі знаходиться під обмежувальним впливом давальницьких схем, за якими працюють 50–90 % підприємств швейної, трикотажної, взуттєвої підгалузей. Саме ці схеми визначають обсяг іноземних замовлень, а отже, обсяг виробництва продукції та її асортимент. Залежність від іноземних замовників має місце і в оснащеності підприємств, оскільки устаткування надається замовником на умовах лізингу і може використовуватися для роботи лише за давальницькою схемою.

Замовниками виступають компанії з країн Європи та Північної Америки, які надають українським підприємствам свій матеріал і свої моделі, оплачуючи за місцем виробництва трудові витрати. Таким чином, вітчизняні підприємства викликають певний інтерес з боку іноземних інвесторів. Вийшовши на світовий рівень технології виготовлення і якості продукції, підприємства одержали визнання провідних фірм світу. По мірі поширення застосування давальницьких операцій, склалася ситуація, за якої українські виробники працюють в основному на експорт, тоді як вітчизняний ринок переповнений імпортними товарами сумнівної якості [6, ст.121].

За даними Держкомстату України [3], продукція, виготовлена з давальницької сировини, складала в експорті виробів зі шкіри та хутра до 20 %, виробів з текстилю – 70–95 %, взуття і головних уборів – 65–85 % (табл. 3).

Таблиця 3

Частка продукції з давальницької сировини в обсязі експорту товарів легкої промисловості України у 2000–2010 рр., %

Товарні групи	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010 (січень-листопад)
Шкіряна і хутряна сировина та вироби з них	10.6	12.1	9.9	10.9	12.9	15.6	19.4
Текстиль і вироби з текстилю	96.9	89.4	77.8	75.4	74.3	80.1	72.4
Взуття, головні убори, парасольки	73.7	87.2	76.4	71.6	64.4	68.6	64.9
Усього	79.3	75.1	63	58.5	58.6	67.4	62.4

Джерело[5].

Порівняння вартості експорту продукції, виготовленої з давальницької сировини, з вартістю імпорту цієї сировини вказує, що давальницькі схеми спричиняють вивезення з України створеної працею вітчизняних виробників доданої вартості на рівні 45–50 %. Однак проблеми значного зростання імпорту товарів легкої промисловості пов'язані не лише з давальницькими схемами. Аналіз структури використання імпортованої продукції свідчить, що вона присутня у всіх компонентах, які входять до складу товарних ресурсів (табл. 4). В останні роки імпортована сировина складала менше 20 % всього обсягу імпорту, а решта – споживчі товари, які нині заповнили внутрішній ринок України. Цьому сприяло зниження митного захисту у зв'язку зі вступом України до СОТ та приєднанням до низки секторальних угод, зокрема щодо текстилю і одягу. З підписанням цієї угоди

середньозважена ставка ввізного мита на текстиль і одяг зменшилась до 5.3 % при ставці мита на аналогічні товари в країнах ЄС на рівні 9.6 %. Водночас на значне зростання імпорту товарів легкої промисловості в Україну впливають такі чинники, як високий рівень корупції на митниці, невідпрацьована практика визначення митної вартості товарів, значні обсяги контрабандної продукції, частка якої, за експертними оцінками, нині близько 70 % [5, ст.11].

Таблиця 4

Структура використання імпортованої продукції легкої промисловості у 2000–2010 рр., %

Товарні групи	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Усього імпорт	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
у т.ч. використано:							
• на виробниче споживання;	45.0	35.9	34.5	33.7	24.0	26.1	18.5
• на приріст запасів матеріальних оборотних коштів;	-4.0	-2.0	-2	-1.5	-1.0	-0.9	-0.7
• на кінцеве споживання	59.0	66.1	67	67.8	77.0	74.8	82.2

Джерело: [5].

За умов членства України у СОТ заборонити імпорт текстилю, одягу і взуття неможливо. Однак, якщо навіть при надзвичайно низькій вартості робочої сили продукція легкої промисловості України не має конкурентних переваг порівняно з китайськими і турецькими товарами, то очевидно, що потрібно створювати умови для зниження собівартості продукції. Важливим кроком у цьому напрямі є зниження податків [5, ст.11].

Новим Податковим кодексом передбачено звільнення від оподаткування прибутку, отриманого від основної діяльності, підприємств легкої промисловості з 1 січня 2011 року строком на 10 років [1]. Цей захід не стосується підприємств, які виробляють продукцію з давальницької сировини. Водночас визначено річний період, впродовж якого підприємства, що працюють за давальницькими схемами та мають угоди про таке виробництво з терміном виконання у цей період, також підпадають під дію цього положення. Важливо, що кошти, вивільнені від оподаткування, повинні спрямовуватись на збільшення обсягів виробництва, модернізацію устаткування, запровадження новітніх технологій .

Доцільно було б також звільнити від сплати мита і ПДВ ввезення на митну

територію України технологічного обладнання, устаткування, комплектуючих і сировини для легкої промисловості, які не виробляються в Україні. Для стримування масштабної інтервенції імпорту товарів легкої промисловості необхідно здійснити консультації в рамках СОТ з метою підвищення ставок мита на окремі товари і товарні групи. У разі реалізації розглянутих та низки інших заходів державної підтримки вітчизняного виробника можна очікувати зростання обсягів виробництва товарів легкої промисловості, створення нових робочих місць, збільшення бази оподаткування, наповнення ринку якісними конкурентоспроможними товарами, нормалізацію їх імпорту та збільшення експорту [5, ст.11].

Мінпромполітики України працює над здійсненням заходів, спрямованих на покращення експортно-імпортної ситуації в галузі, а саме [4, ст.5]:

- Оптимізації ставок вивізного (експортного) мита на напівфабрикат шкіряний для стимулювання розвитку виробництва готових шкіртоварів розвитку і сприяння реалізації інвестиційних проектів з модернізації та переоснащення діючих шкіряних підприємств;

- Обмеження ввезення та внутрішнього обігу товарів «секонд-хенд»;

- Звільнення від сплати мита й ПДВ на устаткування та комплектуючі до нього, які не виробляються в Україні і ввозяться на митну територію нашої країни промисловими підприємствами з метою створення нових виробництв із впровадженням енергозберігаючих технологій;

- Спрощення та оптимізації умов роботи підприємств-експортерів;

- Запровадження застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі та реалізації товарів легкої промисловості для легалізації товарообігу на внутрішньому ринку;

- Непоширення спрощеної системи оподаткування на суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюють діяльність з ввезення на митну територію України товарів легкої промисловості та суб'єкти господарювання, які здійснюють виробництво цих товарів з подальшою їх реалізацією на митній території України підприємствам роздрібною торгівлі, іншим суб'єктам господарювання.

Висновки. Проведений аналіз сучасного стану експортно-імпортної діяльності підприємств легкої промисловості показує, що при наявності позитивних тенденцій у її розвитку й певному збереженому потенціалі, галузь дуже тяжко виходить із кризи. Це обумовлено рядом проблем, що носять системний характер, вирішення яких цілком залежить від державної політики підтримки галузі.

Основними заходами державної політики, що сприятимуть розвитку підприємств-експортерів повинні стати: удосконалення законодавства України, що регулює зовнішню економічну діяльність; адаптація національного законодавства до норм СОТ; розробка та реалізація національної програми підвищення конкурентоспроможності виробника у важливій для України галузі легкої промисловості.

Список використаної літератури.

1. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р., зі змінами та доповненнями [Електронний ре- сурс] / Верховна рада України. – Режим доступу : [www.- rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
2. Дашко І. М., Могутненко А. О. Легка промисловість України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.rusnauka.com
3. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт. — Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
4. Легка промисловість України // Науково – виробничий журнал – 2010.– №2. – 52 с.
5. Мазаракі А., Мельник Т., Ізовіт В., Легка промисловість України: стан, проблеми експорту та імпорту товарів// ВІСНИК КНТЕУ– 2011.– №3. – С. 5-12.
6. Петрицька О. С. Законодавче регулювання маркетингової діяльності підприємств легкої промисловості Вісник Хмельницького національного університету – 2010.– № 6. – С.120-125.